

Tema. Geții în sec. VI-III a. Chr. conform surselor scrise și arheologice

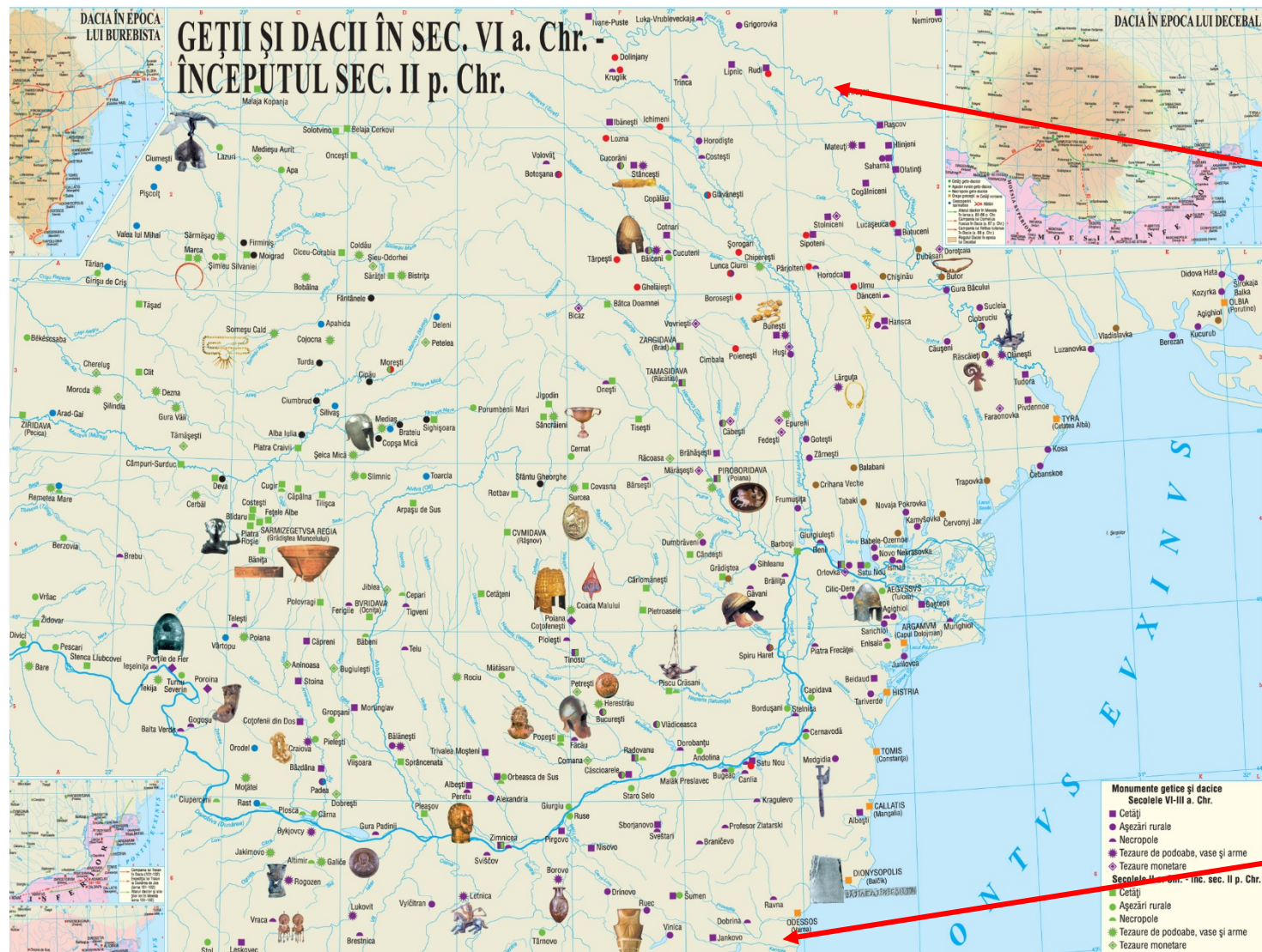
1. Sursele scrise despre geți

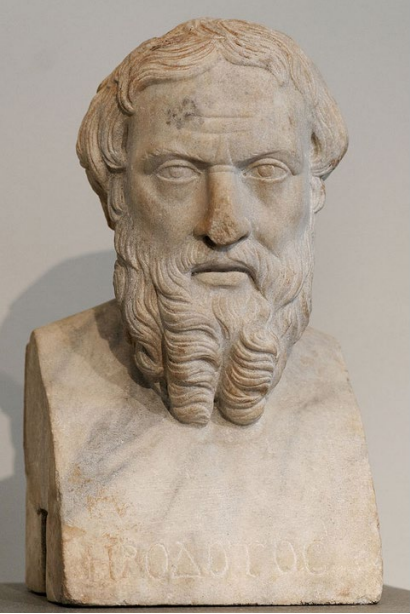
2. Habitatul comunităților getice din sec. VI-III a. Chr.

3. Practicile funerare și religia comunităților getice din sec. VI-III a. Chr.

4. Relațiile social-politice la comunitățile getice din sec. VI-III a. Chr.

Răspândirea geților în sec. VI-III a. Chr.

Herodot (484-425 a. Chr.),
Istorii

Informații:

- prima mențiune a geților în sursele scrise
- informații geografice
- religie

Herodot, IV, 93

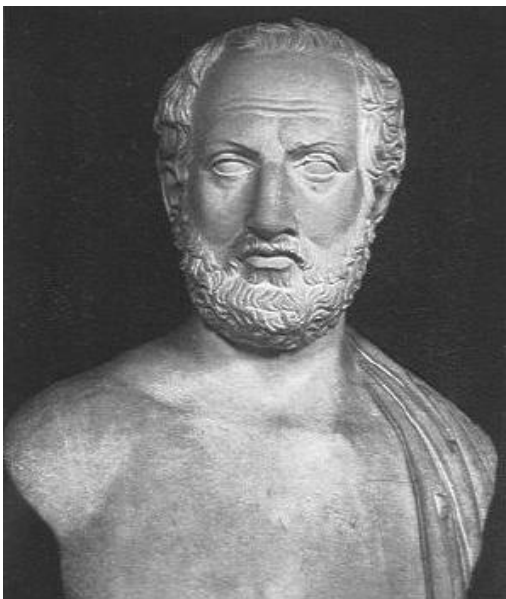
Înainte de a ajunge la Istru, birui mai întâi pe geți, care se cred nemuritori. Căci tracii, locuitorii din Salmydessos și cei care ocupă ținutul așezat mai sus de orașele Apollonia și Mesembria - pe nume scirmiazi și nipsaeni - s-au predat lui Darius fără luptă. Geții însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată înrobiți, măcar că ei sunt cei mai viteji și mai drepecți dintre tracii.

Iată cum se cred nemuritori geții: ei cred că nu mor și acel care dispăre din lumea noastră se duce la zeul Zalmoxis. Unii din ei îi mai spun și Gebelezis. Tot la al cincilea an ei trimit la Zalmoxis un sol, tras la sorti, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care, de fiecare dată, au nevoie. Iată cum îl trimit pe sol. Unii din ei primesc poruncă să țină trei sulite [cu vârful în sus], iar alții, apucând de mâini și picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zalmoxis și ridicându-l în sus, îl azvârle în sulite. Dacă - străpuns de sulite - acesta moare, geții socot că zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuiri solului, zicând că e un om ticălos și după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinări încă fiind în viață. Aceiași traci, când tună și fulgeră, trag cu săgețile în sus, spre cer, și amenință divinitatea (care provoacă aceste fenomene), deoarece ei cred că nu există un alt zeu în afară de al lor.

Așa cum am aflat eu de la elenii care locuiesc pe țărmurile Helespontului și ale Pontului Euxin, Zalmoxis despre care vorbesc - fiind doar un muritor - a fost rob în Samos, și anume al lui Pitagora, care era fiul lui Mnesarchos. După aceea, ajungând liber, strânse bogății mari și, după ce se îmbogăți, se întoarse în patria lui. Întrucât tracii erau foarte nevoiași și săraci cu duhul, Zalmoxis acesta - cunoscător al felului de viață ionian și al unor deprinderi mai cumpănite decât cele trace, întrucât avusese legături cu grecii și Pitagora, un însemnat gânditor al acestora - a clădit o casă pentru adunările bărbaților, în care [se spune] îi primea și îi puneă să benchetuiască pe frunțașii țării, învățându-i că nici el, nici oaspeții săi și nici unul din urmașii acestora nu vor muri, ci vor merge într-un anume loc unde vor trăi pururi și vor avea parte de toate bunătățile. În vreme ce săvârșea cele amintite și spunea lucruri de felul acesta, el a poruncit să i se clădească o locuință subpământeană. Când a fost gata, [Zalmoxis] a dispărut din mijlocul tracilor săi și, coborând el în locuința lui de sub pământ, a trăit acolo vreme de trei ani. Tracii doreau mult să-l aibă jelindu-l ca pe un mort. În al patrulea an, el le-a apărut și, astfel, Zalmoxis făcu vrednice de crezare învățăturile lui. Iată ce se povestește despre înfăptuirile lui.

În privința lui Zalmoxis și al locuinței sale subpământene nici eu nu resping cele spuse, dar nici nu le dau crezare prea mult; mi se pare, însă, că el a trăit cu mulți ani înainte de Pitagora. Fie Zalmoxis om ori vreo divinitate de-a băștinașilor, să ne mulțumim cu cele înfățișate. Acești [geți], a căror fire era astfel, după ce au fost supuși de perși, urmară restul armatei.

Tucidide (454-399/396 a. Chr.), *Istoria războiului peloponesiac*

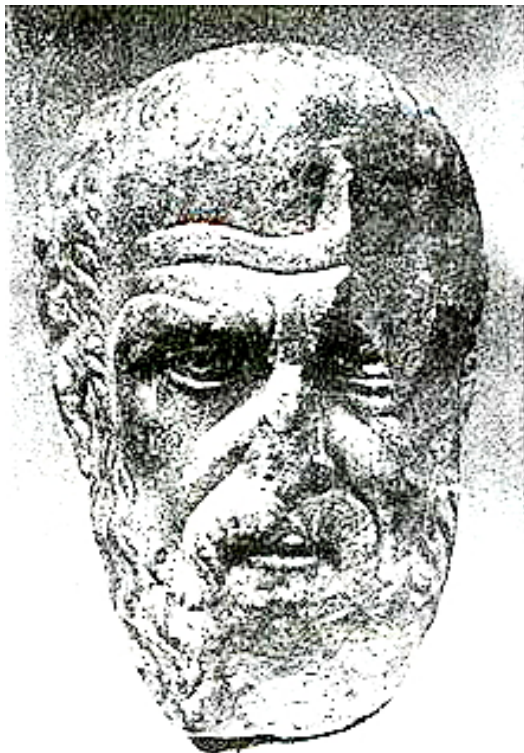
Sitalkes, rege al Odrisilor

[Sitalces] pornește așadar de la odriși, punând în mișcare întâi pe tracii ce locuiesc între munții Haemus și Rodope și care se aflau sub stăpânirea sa până la mare (la Pontul Euxin și Helespont), după aceea pe geții peste care dai dacă treci munții Haemus, și toate celelalte populații stabilite dincoace de Istru, mai ales în vecinătatea Pontului Euxin. Geții și populațiile din acest ținut se învecinează cu sciții, au aceleași arme și sunt toți arcași călări...

Informații:

- amplasarea geografică
- armament

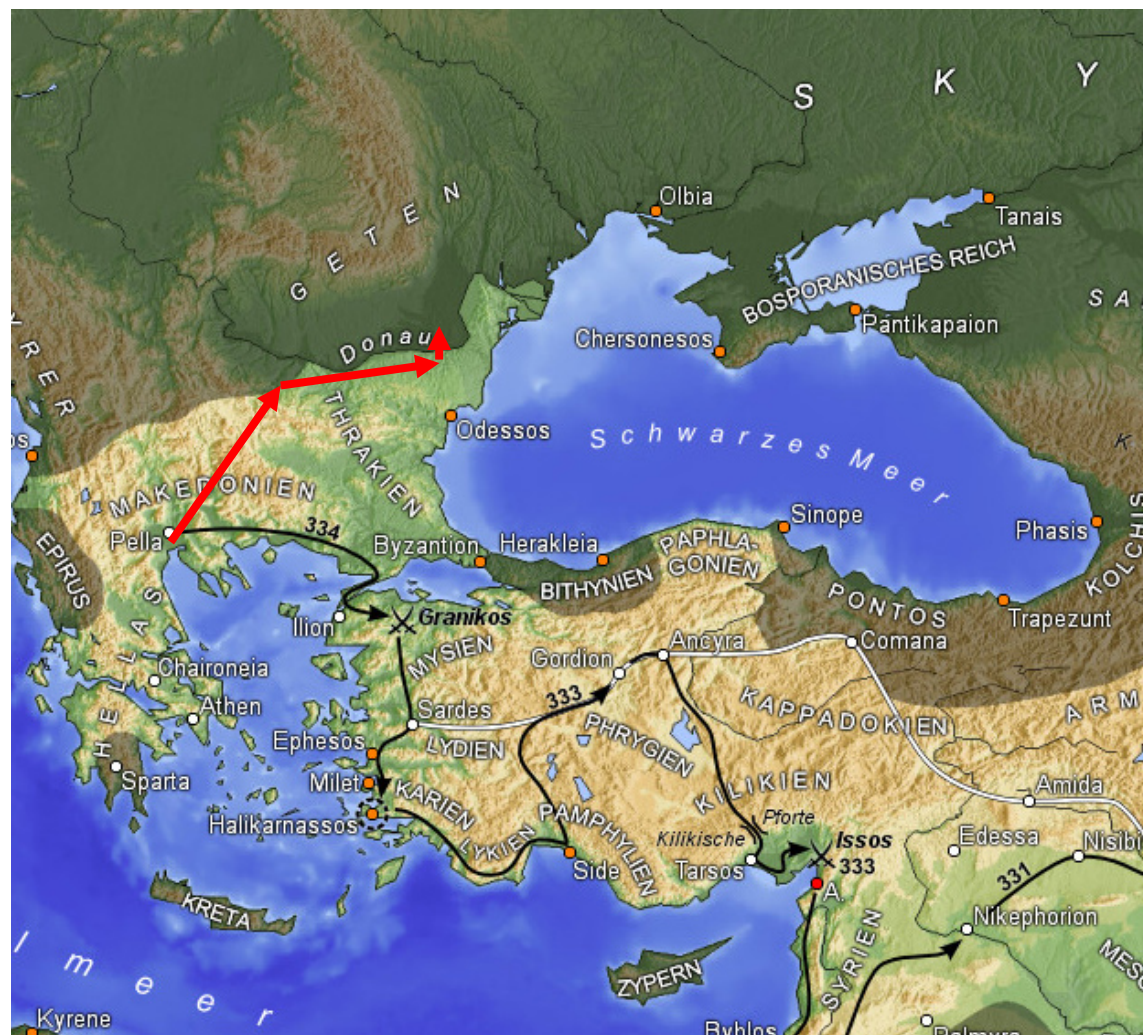

Arian (86-160 p. Chr.),
Expediția lui Alexandru cel Mare
apud *Expediția lui Alexandru cel Mare* a lui Ptolemaios Lagos
Originalul a ars în biblioteca de la Alexandria (sec. III p. Chr.)

Informații:

- pentru prima dată sunt menționați geții la nord de Dunăre
- conflictul dintre Alexandru cel Mare și geți
- agricultura la geți
- organizarea armatei la geți / structura socială
- prezența orașelor la geți

Expediția lui Alexandru cel Mare în Balcani (335 a. Chr.)

Arian, I, 3, 1-4

A treia zi după luptă, Alexandru ajunse la fluviul Istru - cel mai mare dintre fluviile Europei și care străbate cea mai mare întindere de pământ, despărțind triburi dintre cele mai războinice, în majoritate celtice. În ținutul acestor celți se află și izvoarele lui. 2. Cei mai îndepărtați dintre aceștia sunt cvazii și marcomanii. După aceea o ramură a sarmaților - iazigii -, apoi geții care cred în nemurire. Urmează majoritatea sarmaților și sciții până la vărsare, unde dă prin cinci guri în Pontul Euxin. 3. Acolo Alexandru găsi corăbii mari sosite de la Bizanț prin Pontul Euxin și pe fluviu. Pe acestea le umplu cu arcași și hopliți și porni cu ele împotriva insulei unde se adăpostiseră tribalii și tracii. Încercă o debarcare forțată. 4. Dar barbarii atacau în acele părți ale fluviului unde corăbiile căutau să tragă la mal. Acestea erau puține la număr și nu se aflau pe ele mulți soldați. Cea mai mare parte a insulei avea maluri abrupte, iar curentul din jur - fiind acolo strâmtoare - era iute și de netrecut.

Atunci Alexandru își retrase corăbiile și hotărî să treacă Istrul împotriva geților care locuiau dincolo de Istru, deoarece îi vedea că sunt adunați acolo în mare număr pe malul Istrului. Ei voiau să-l împiedice, dacă ar fi încercat să treacă la dâșii. (Erau acolo vreo patru mii de călăreți, iar pedestrași peste zece mii). În același timp pe Alexandru îl cuprinse dorința de a trece pe malul celălalt al Istrului. 6. Pe una din corăbii se urcă și el. Apoi puse să se umple cu paie burdufuri din pielea corturilor sub care se adăposteau ai săi; adună din regiune cât putu mai multe luntri dintr-un singur trunchi (căci acestea se aflau din belșug, deoarece locuitorii de pe malurile Istrului le folosesc pentru pescuit în Istru sau când merg unii la alții pe fluviu, iar mulți fac cu ele piraterie). După ce adună foarte multe din acestea, trecu pe ele cât mai mulți soldați. Cei care trecură împreună cu Alexandru erau la vreo mie și cinci sute de călăreți și vreo patru mii de pedestrași.

Arian, I, 4, 1-3

În cursul nopții merseră prin locuri unde holdele de grâu erau îmbelșugate. În felul acesta rămaseră mai neobservați în înaintarea lor pe mal. Cu ivirea zorilor, Alexandru porni prin holde. El porunci pedestrașilor să înainteze, culcând grâul cu lăncile înclinate, până au ajuns la pământul necultivat. Câtă vreme călăreții înaintară prin holde, falanga îi urma. 2. Dar când abia ieșiră de pe ogoare, Alexandru însuși duse cavaleria la aripa stângă, iar lui Nicanor îi porunci să ducă falanga în formație pătrată. 3. Dar geții nu ținură piept nici măcar primului atac al cavaleriei. Ei rămaseră uimiți de îndrăzneala cu care într-o singură noapte trecuse atât de ușor cel mai mare dintre fluvii, Istrul, fără să facă pod la locul de trecere. Îi mai înspăimântă și desimea de nestrăbătut a falangei și puternicul atac de călăreți.

4. Mai întâi, ei fugiră spre un oraș, care se afla la o depărtare de o parasangă de Istru. Când văzură că, lăsând în frunte pe călăreți, Alexandru duce în grabă falanga de-a lungul fluviului, pentru ca nu cumva pedestrașii să fie încercuiți de geții care stăteau de pândă, geții părăsiră și orașul, care nu era bine întărit. Își luară copiii și femeile pe cai, cât puteau duce caii. Ei se retraseră cât putură mai departe de fluviu prin locuri singuratice. Alexandru cuceri orașul și luă toată prada pe care o lăsaseră geții. 5. El însărcină pe Meleagru și Filip cu transportarea prăzii. Dărâmând orașul până la temelie, jertfi pe malul Istrului lui Zeus Mântuitorul, lui Heracles și Istrului însuși, deoarece nu le-a fost de netrecut. În aceeași zi aduse teferi pe toți soldații săi în tabără.

Diodor din Sicilia (90-30 a. Chr.),
Bibliotheca historica

Informații:

- Conflictul dintre macedoneeni și geți (ca. 298 și 292 a. Chr.)
- pentru prima dată cunoaștem numele unui rege al geților (Dromichaïtes)
- aflăm numele unui oraș la geți (Helis)
- puterea regelui era limitată
- despre alimentația geților

Tracii care îl făcuseră prizonier pe fiul regelui, pe Agatocles, l-au trimis cu daruri înapoi la tatăl său, pregătindu-și astfel o scăpare împotriva întâmplărilor neprevăzute ale soartei. În același timp ei nădăjduiau să-și recapete prin această binefacere pământul pe care îl ocupase Lisimah. Ei nu sperau de loc să poată câștiga războiul, de vreme ce aproape toți regii cei mai puternici s-au înțelese între ei și se ajutau unul pe celălalt.

Armata lui Lisimah era chinuită de foamete. Prietenii îl sfătuiau pe rege să scape cum va putea și să-și mute gândul că oastea lui l-ar putea salva. Lisimah le răspunse însă că nu era drept să-și părăsească ostașii și prietenii, asigurându-și lui o scăpare rușinoasă.

2. Dromichaïtes, regele tracilor, după ce primi cu multă prietenie pe regele Lisimah, numindu-l și tată, îl conduse împreună cu copii săi într-o cetate numită Helis.

3. Ajungând oștirea lui Lisimah în puterea tracilor, aceștia se strânseseră la un loc - alergând în număr mare - și strigară să le fie dat pe mână regele prizonier ca să-l pedepsească. Căci - spuneau ei - poporul, care luase parte la primejdiile [războiului], trebuie să aibă dreptul de a chibzui asupra felului cum să fie tratați cei prinși. Dromichaïtes fu împotriva pedepsirii regelui și-i lămuri pe oșteni că este bine să-l cruțe pe bărbatul acesta. Dacă l-ar omorî pe Lisimah, - spunea el - alți regi au să-i ia domnia și se prea poate ca regii aceștia să fie mult mai de temut decât înaintașul lor. Dar cruțându-l pe Lisimah, acesta - cum se și cuvine - are să arate recunoscător tracilor, care i-au dăruit viața. Iar locurile întărite, aflate mai înainte vreme în stăpânirea tracilor, ei le vor dobândi înapoi fără nici o primejdie.

4. Cu încuviințarea mulțimii, Dromichaïtes căută printre prizonieri pe prietenii lui Lisimah și tot odată și pe sclavii care obișnuiau ca să-l slujească și-i aduse în fața regelui prizonier. Săvârși apoi jertfa și îl pofti pe Lisimah la ospăț - împreună cu prietenii săi și pe tracii cei mai de văză. [Dromichaïtes] pregăti mese [deosebite]. Pentru cei din jurul lui Lisimah, întinse un covor regal, luat în luptă, iar pentru sine și prietenii săi așternu doar paie.

5. De asemenea fură pregătite două ospete: pentru acei macedoneni, Dromichaïtes rândui tot felul de mâncăruri alese, servite pe o masă de argint, iar tracilor le dădu să mănânce zarzavaturi și carne, dar pregătite cu măsură, așezându-le pe niște tăblițe din lemn, care țineau loc de masă. În cele din urmă, puse să le toarne macedonenilor vin în cupe de argint și de aur, pe câtă vreme el și tracii lui beau vinul în pahare de corn și lemn, așa cum obișnuiesc geții. Pe când băutura era în toi, Dromichaïtes umplu [cu vin] cornul cel mare, îi spuse lui Lisimah “tată” și îl întrebă care din cele două ospete i se pare mai vrednic de un rege: al macedonenilor sau al tracilor. Lisimah îi răspunse că al macedonenilor...

6. ... “Atunci - zise Dromichaïtes - de ce ai lăsat acasă atâtea deprinderi, un trai cât se poate de ademenitor și o domnie plină de străluciri, și te-a cuprins dorința să vii la niște barbari, care au o viață de sălbatici, locuiesc într-o țară bântuită de geruri și n-au parte de roade îngrijite? De ce te-ai silit, împotriva firii, să-ți duci oștenii pe niște meleaguri în care orice oaste străină nu poate să afle scăpare sub cerul liber?” Luând din nou cuvântul, Lisimah spuse regelui că nu știa ce război poartă, dar că pe viitor va fi prietenul și aliatul tracilor; iar - cât despre recunoștința datorată - nu va rămâne vreodată mai prejos decât binefăcătorii săi. Dromichaïtes primi cu un simțământ de prietenie spusele lui Lisimah. El căpătă înapoi de la acesta toate întăriturile ocupate de oamenii lui Lisimah. Apoi îi puse pe cap o diademă și îi îngădui să se întoarcă acasă.

Strabon (63 a. Chr. – 23 p. Chr.), *Geografia*

Informație:

- geții sunt un trib de neam tracic
- prezența poligamiei la geți
- religie, personalitatea lui Zalmoxis și rolul ei în societate
- conflictul dintre Alexandru cel Mare și geți
- Conflictul regelui macedonean Lysimachos și geți (Dromichaïtes)
- localizarea pustiului getic (locul conflictului dintre Lysimachos și Dromichaïtes)

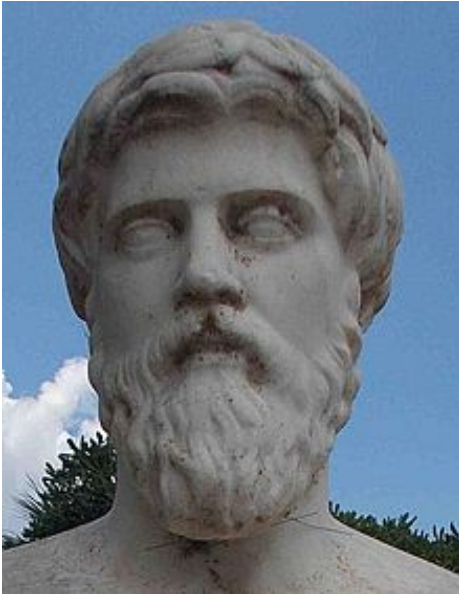
Astfel elenii i-au socotit pe geți de neam tracic. Acești geți locuiau și pe un mal și pe celălalt al Istrului, ca și misii, care sunt și ei traci - acum ei se numesc moesi; și de la ei au pornit și misii statorniciți în zilele noastre printre lidieni, frigieni și troieni.

Dar împrejurarea de a trăi “lipsiți de femei” nu arată o concepție de felul acesta, îndeosebi la traci și - între aceștia - mai ales la geți. Iată ce spune despre ei Menandru, desigur fără a plăsmui ceva, ci respectând realitatea istorică: “Așa suntem noi, tracii toți, și mai ales geții (mă mândresc că mă trag din neamul acestora din urmă): nu suntem din cale afară de cumpătați”, și puțin mai departe dă exemple de necumpătare în privința femeilor: “Nici unul din noi nu ia o singură femeie, ci zece, unsprezece sau douăsprezece, dacă nu mai multe. Când se întâmplă să moară cineva care a avut doar patru sau cinci neveste, cei din partea locului spun despre el: bietul om, n-a fost înșurat, n-a cunoscut iubirea”. Susținerile acestea sunt întărite și de alții. Nu este lucru firesc - prin urmare - ca oamenii ce socot nefericită viața fără multe femei să creadă în același timp că ar fi un om destoinic și drept acel căruia îi lipsesc femeile.

Se spune că un get cu numele Zamolxis ar fi fost sclavul lui Pitagora și că ar fi deprins de la acesta unele cunoștințe astronomice, iar o altă parte ar fi deprins-o de la egipteni, căci cutreierările sale l-ar fi dus până acolo. Întorcându-se la el în țară, s-ar fi bucurat de o mare trecere la conducători și la popor - întrucât, întemeiat pe semnele cerești, el făcea prorociri. În cele din urmă l-a convins pe rege să-l facă părtaș la domnie, spunându-i că este în stare să-i vestească voința zeilor. Mai întâi, [Zamolxis] s-ar fi făcut preot al zeului cel mai slăvit la ei, iar după aceea a primit și numele de zeu, (C. 298) petrecându-și viața într-o peșteră, pe care a ocupat-o el, și unde ceilalți nu puteau intra. Se întâlnea rar cu cei din afară, cu excepția regelui și a slujitorilor acestuia. Regele lucra în înțelegere cu el, fiindcă vedea că oamenii ajunseseră [datorită lui] mult mai ascultători decât înainte. Căci supușii lui credeau că [regele] dă poruncile sfătuit de zei.

... Se zice că Alexandru, fiul lui Filip, cu prilejul expediției sale împotriva tracilor de dincolo de Haemus, după ce a năvălit în țara tribalilor - despre care știa că se întindeau până la Istru și insula Peuce, din Istru -, cunoscând de asemenea și că ținutul de dincolo de fluviu se află în puterea geților, ar fi înaintat până acolo și nu ar fi putut să debarce în insulă, din lipsa corăbiilor. (Acolo se refugiase Syrmos, regele tribalilor, și se împotriva încercării lui [Alexandru] de a debarca). Atunci acesta, după ce intră în ținutul geților, cuceri o cetate și se întoarse - cât putu mai repede - la el în țară. A primit daruri de la semințiile de acolo și de la Syrmos... Pe timpul urmașilor lui Alexandru, rege al geților era Dromichaetes. Acesta - după ce l-a prins pe Lisimah, care pornise cu război împotriva lui - i-a arătat mai întâi sărăcia lui și a neamului său, precum și traiul lor cumpătat. I-a îndemnat apoi să nu mai poarte război împotriva unor oameni de soiul lor, ci [mai degrabă] să caute a se împrieteni cu dânșii. Iar după ce l-a cinstit ca pe un oaspe, a legat prietenie cu el și l-a lăsat să plece.

Între [geți și] Marea Pontică, de la Istru până la Tyras, se întinde pustiul geților, care e în întregime șes și fără ape. Când Darius, fiul lui Histape, a trecut Istrul împotriva sciților, a fost în primejdie să piară de sete împreună cu toată oștirea sa. Într-un târziu, a înțeles cum stau lucrurile și s-a retras. Mai târziu, pornind la război împotriva geților și a regelui lor Dromichaïtes, Lisimah a trecut prin mari primejdii și, mai mult încă, a fost luat în captivitate. Dar a scăpat deoarece a întâlnit un barbar bun la suflet după cum am arătat mai sus.

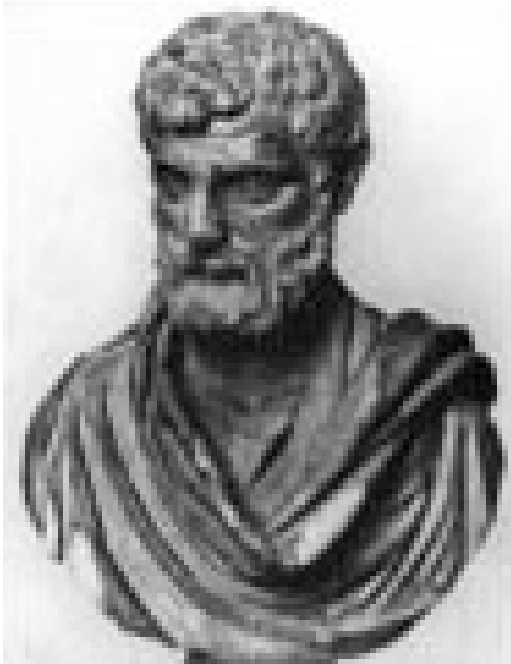

Plutarch (ca. 46-126 p. Chr.),
Moralia. Sentințe ale regilor și comandanților de oști

Lisimah

Învins în Tracia de către Dromichaïtes și silit să se predea împreună cu oștirea din pricina setei, după ce bău apă și ajunse sclav, Lisimah spuse: “O zeilor, pentru cât de mică desfătare m-am făcut rob, din rege ce eram!”.

Pausanias (115-180 p. Chr.), *Descrierea Greciei*

După moartea lui Alexandru, Lisimah ajunge rege peste tracii vecini cu macedonenii, asupra cărora stăpânise Alexandru și, mai înainte de el, Filip. 6. Pământul lor ar fi o mică parte a Traciei. Dintre toți oamenii nici un neam nu-i mai numeros decât tracii, afară doar de celți, pentru cine compară un neam cu altul.

7. Atunci Lisimah, dintre vecini, s-a războit mai întâi cu odrisii și apoi a pornit cu armata împotriva lui Dromichaïtes și a geților. Dar avu de înfruntat niște bărbați foarte pricepuți în războaie și care îl întreceau cu mult prin numărul lor. El însuși ajunse într-o primejdie cât se poate de mare și scăpă cu fuga. Fiul său, Agatocle, care-l sprijinea atunci în luptă pentru prima oară, fu luat prizonier de către geți. Lisimah a fost biruit și în alte lupte. Și deoarece socotea că nu este puțin lucru să-și aibă fiul prins în război, încheie o pace cu Dromichaïtes și din stăpânirea sa cedă getului ținuturile de dincolo de Istru. Mai mult de nevoie îi dădu în căsătorie pe fiica sa. Unii spun că nu Agatocle a fost prins, ci însuși Lisimah; că l-a salvat Agatocle, care ar fi căutat să cadă la o înțelegere cu Dromichaïtes, pentru răscumpărarea lui...

Polyainos (sec. II p. Chr.)

Stratageme

Dromichaïtes era regele tracilor, iar Lisimah al macedonenilor. Macedoneanul făcu o expediție în Tracia. Regele trac folosi un vicleșug împotriva acestuia. Generalul său Seuthes se prefăcu că fugе la Lisimah și după ce izbuti să fie vrednic de încredere, îi aduse pe macedoneni în locuri neprielnice, unde avură de suferit de foame și de sete. Dromichaïtes căzu asupra lor și nimici pe Lisimah și pe toți cei care se aflau cu el. Cei care au căzut împreună cu Lisimah au fost în număr de o sută de mii.